
КОНТРАРАЗУЗНАВАТЕЛНА ОПЕРАЦИЯ ПО ДЕЗИНФОРМИРАНЕ

Павел НИКОЛОВ*

The article examines the mechanisms for the implementation of one of the main methods in the counter-intelligence activity, which aims to create favorable conditions for successfully countering the intelligence approaches of foreign special services. The essence of the disinformation, the particularities of the operations of this kind by the counter-intelligence services, as well as the specific tasks, which are solved in the process of their defense against the national security, are clarified.

СЪЩНОСТ НА ДЕЗИНФОРМИРАНЕТО

Понятието „дезинформация“ има латински произход и означава „лъжливо осведомяване с цел заблуда“. В този смисъл трябва да се разбира, че се касае за нарочно разпространени лъжливи, изопачени или видоизменени сведения, за да се създаде лъжлива представа у лицата, които ги използват, т.е. те да се въведат в съзнателно заблуждение.¹

Дезинформацията е известна като метод на въвеждане на противника в заблуждение от дълбока древност. В настоящата практика тя се явява един от основните методи на активна дейност и се прилага широко от различните разузнавателни и контраразузнавателни служби. Това е присъщ метод и за българските служби за сигурност, които го използват в своята оперативна работа за въвеждане на противника в заблуждение. Възможностите

---

* Авторът е доцент, доктор, Катедра СГК, Академия на МВР – София.

¹ **Николов, П.** Разузнавателни способности на контраразузнаването. София, 2017.

за неговото прилагане се определят от стремежа на чуждите служби постоянно да придобиват нова и съществена информация.²

Дезинформацията представлява несъответстващи на действителността данни, специално подготвени за въвеждане на някого в заблуждение. От своя страна процесът на въвеждането му в заблуждение представлява сложна и високоорганизирана дейност, която освен предоставянето на посочените данни, включва и провеждане на система от други мероприятия, целящи потвърждаването на лъжливата информация и осигуряване на нейното безпрепятствено придвижване. Самата дейност на съставянето на несъответстващи сведения и данни, тяхното предоставяне на противника и контрола по въздействието върху него в технологичен аспект може да бъде разглеждан като сложна форма на дейност – контраразузнавателна операция по дезинформация. По този начин тя може да бъде определена като сложен комплекс от контраразузнавателни действия и мероприятия с единен замисъл, осъществявани единно и централизирано от специалните служби или техни звена и насочени към подготовка, изработване и структуриране на сведения, несъответстващи на действителността, които се предоставят на противника с цел той да изгради такива представи, въз основа на които вземаните от него решения и предприемани действия да бъдат в изгода на нашата страна.

Самият процес на довеждане на дезинформацията до знанието на противника се разглежда като дезинформиране.³

Най-важното обстоятелство, което определя същността на контраразузнавателната операция по дезинформиране, е целта, която се преследва при подготовката и предаването на дезинформацията – да бъде въведен противникът в конкретно заблуждение и да се въздейства върху него по определен начин, като го ориентира към вземане на решения, изгодни за инициатора на дезинформирането и неизгодни за изпълнителя.

С помощта на операциите по дезинформиране могат да се решават и някои специфични задачи. Това касае случаите, когато дезинформирането се явява скрито въздействие върху противника и осигурява благоприятни условия за провеждане на други оперативни действия или мероприятия.

---

² Христов, В. Противовъдействие на чуждо разузнаване. Част първа. Варна, 2012.

³ Николов, П. Цит. съч.

ЗАДАЧИ, РЕШАВАНИ В ХОДА НА ОПЕРАЦИЯТА ПО ДЕЗИНФОРМИРАНЕ

В зависимост от насоките на провеждане на конкретната операция и крайната цел, която тя преследва, могат да бъдат решавани задачи от три основни групи:

Първа група са задачите, преследващи определени сведения, факти и данни да бъдат скрити от противника, а именно:

- действителната насоченост на дейността на службите за сигурност, количеството и капацитетът на силите и средствата, които те използват;

- източниците на информация за посегателската дейност на противника, които използват специалните служби;

- характерът и възможностите на използваните оперативни сили и средства в противодействието на посегателската дейност на противника.

Втората група задачи са насочени към създаване на изкуствени ситуации, както следва:

- за подбуждане на разработваните или други лица към действия, способстващи за решаването на конкретни оперативни задачи;

- за провеждане на оперативни експерименти по разкриване на намеренията на проверяваните или разработвани лица или по проверка на агенти, подозирани в измама или двуличиe.

Трета група задачи, които са насочени да внесат дезориентация в противника по отношение на:

- действителния характер на дейността на обектите, интересувачи противника;

- обстановката, в която противникът смята да осъществи своя замисъл.

В зависимост от същността и мащабите на самата операция могат да бъдат решавани и задачи от стратегическо или тактическо значение. Тези, които касаят стратегическите интереси, са свързани с изработването и предоставянето на такава дезинформация, която да способства за решаването на общодържавни задачи и е насочена към въвеждане на противника в заблуждение по отношение на основните въпроси на политиката, военно-икономическото положение, научно-техническите постижения или международните отношения на Република България с трети държави. Освен тези стратегически задачи службите за сигурност могат да решават и

специфични задачи от стратегически характер чрез операциите по дезинформация.⁴ Към тях се отнасят:

- Проваляне и разобличаване на плановете и замислите на чужди специални служби, организации и лица, насочени срещу страната ни.

- Дезинформиране на противника по въпросите за използване от службите за сигурност на различни средства в контраразузнавателната дейност и начините на тяхното прилагане при воденето на оперативни разработки.

- Пораждане на съмнения в правилността на разузнавателните сведения, получени от противника по-рано, както и в достоверността на използваните от него източници.

- Запазване на секретите, тайните и защита на класифицираната информация в страната.

- Убеждаване на противника в неефективността на използваните средства и начините на извършване на посегателска дейност срещу Република България.

- Засилване на противоречията между отделни служби на противника.

В хода на контраразузнавателните операции по дезинформиране често се налага да се решават и специфични задачи **на тактическо ниво** за:

- разкриване, предотвратяване и пресичане на конкретна посегателска дейност;

- осигуряване на запазването на държавната и военната тайна, както и за защита на класифицираната информация в мащабите на отделни организации и институции, предприятия или войсковы подразделения;

- скриване на своите източници за получаване на информация и разкриване на тези на противника;

- проверка на свои секретни сътрудници;

- изработване на легендите за прикритие на сътрудници на службите за сигурност;

- изработване на легендите за прикритие на явочни и секретни квартири;

---

⁴ Трифонов, Т., В. Христов. Теория и технология на контраразузнаването. Варна, 2012.

- компрометиране и разобличаване на разузнавачи и агенти на противника.

ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ПОДГОТОВКАТА НА ДЕЗИНФОРМАЦИЯ И ИЗГРАЖДАНЕ НА ОСНОВИ ЗА ДЕЗИНФОРМИРАНЕТО

В процеса на контраразузнавателната операция по дезинформация специалните служби се стремят да изменят напълно или частично някакви данни за елементите на оперативната обстановка, които противникът получава и на основата на които се налага той да взема решения. По този начин се изменя съотношението между истината и лъжата, изменя се съдържанието на предаваните на противника сведения както в количествено, така и в качествено отношение. По този начин се създава база или основа за въвеждане на противника в заблуждение.

Основните способи, които се използват за подготовка на дезинформация, са изфабрикуване, изиграване, дезинформация от противното.⁵

Способът на подготовка на дезинформация, при който действителните данни се изменят напълно, се обозначава като „изфабрикуване“. Удачно е той да бъде прилаган в случаите, когато противникът не разполага с време или няма възможност за проверка на получените сведения и по силата на създалите се обстоятелства е принуден да използва информацията такава, каквато я е получил.⁶ Този способ може да бъде прилаган и в случаите, когато предаваните на противника сведения и данни напълно или частично съвпадат или са близки до неговите възгледи за параметрите на оперативната обстановка в настоящия момент.

Често обаче в практиката данните, които се предават на противника, не могат напълно да бъдат „изфабрикувани“. В такива случаи към тази информация се включва и известна част от сведения и данни, които съответстват на действителността. Такъв способ за подготовка на дезинформация е прието да обозначаваме като „изиграване“. Той се прилага обикновено в случаите, когато трябва да се отвлече вниманието на противника от това, което не

---

⁵ Пак там.

⁶ **Асенов, Б., П. Кипров.** Контраразузнаването. София, 2005.

трябва да стане негово достояние, или да се осъществи замяна на това, към което той се стреми.⁷

Последният способ, който се използва, се обозначава като „дезинформация от противното“ и се изразява в следното: предават се на противника сведения, които са изготвени въз основата на почти достоверни данни по интересуващите го въпроси, като се разчита, че при оценката на получената информация той ще възприеме за лъжлива, невярна и специално изфабрикувана от службите за сигурност с цел да бъде въведен в заблуждение. Основата на тази негова преценка се крие както в изчерпателността на получената информация, така и в източника, начина и лекотата на получаването ѝ. Този метод може да бъде приложен, ако е известно, че възгледите на противника за същността на дадено събитие рязко се различават от това, което му се съобщава за него. В този случай противникът ще оцени стигналите до него сведения като пълна дезинформация. Способът може да бъде приложен и в случай, че при оперативна игра с привличане на превербуван агент на противника последният е успял да съобщи на ръководещите го за това, че работи под диктовка на службите за сигурност. В този случай следващата почти достоверна информация, предавана от агента, ще се възприеме от разузнаването на противника като дезинформация. Въпреки тези предимства способът крие сериозни опасности от разшифровка на източниците, поради което се прилага сравнително рядко. Най-удачно е за осъществяването на подобни дезинформационни мероприятия да се използват агенти двойници, при условие че противникът смята тяхното двойничество за неразкрито от службите за сигурност. Понякога за тази цел могат да се използват и наши линии за връзка, които се контролират от противника и при които той е намерил начин за разкриване на съответните кодове и шифри.

В практиката могат да се посочат три групи основи за въвеждане на противника в заблуждение:

1. На противника се съобщават лъжливи, не напълно достоверни или непълни сведения за характера или съдържанието на събитието и за обстоятелствата, при които е настъпило, за неговото качество и пътищата за развитие. Тук се залага на преувеличението, прекомерното намаляване, предаването на фактически дан-

---

⁷ Асенов, Б. Теория на разузнаването и контрразузнаването. София, 2012.

ни за събитието или за това, което никога не се е случвало. Може да се измени качеството на самото събитие или да се предвидят варианти по обстоятелствата около неговото извършване. Възможно е и един елемент да се замени с друг и всички отнасящи се до първия обстоятелства да се пренесат върху втория.

При необходимост да се внесе съмнение в достоверността или ценността на получената от противника информация усилията се насочват към стремеж или за опорочаване на източника на информацията, или за показване на противниковите разузнавачи и агенти, че за посочения период от време е имало и друго подобно събитие, което няма никакво отношение към първото. Това дава основание на противника да смята, че източникът явно е сгрешил при оценката си за събитието.

2. В предаваните на противника сведения се изменят характеристиките за времето, през което са станали събитията. Може да се варира по отношение на това, че събитието е станало, ще стане, станало е по-рано или по-късно от действителното. Освен възможните варианти на изменение на времето на събитието трябва да се добави, че може да се варира и с такива елементи, като начало или край на някакво действие, което е елемент от събитието и за което ние искаме да дезинформираме противника.⁸

3. На противника се съобщават лъжливи и непълни сведения за мястото на събитието, за направлението на развиващите се действия, за техния предел и т.н. Ако събитието е станало или предстои да стане на определено място, ние посочваме друго място. Или обратно – събитието се е състояло на друго място, а ние посочваме, че е било тук.

Дезинформацията на подобна основа може да бъде осъществена само в случай, че на противника не е известно действителното място на събитието и наред с това той е напълно лишен от възможността да провери получената информация.

По отношение на подготовката на дезинформацията следва да се разглеждат и съответните форми на нейното изготвяне. Тя може да бъде в писмена или документална форма, когато сведенията са във вид на писмени документи, съобщения, справки, чертежи, схеми, обзори, договори, писма, статии и др. Тези документи или образци се изготвят специално или пък в наличните материа-

---

⁸ **Тарас**, А. Наръчник по разузнаване и сигурност. 2009.

ли се внасят дезинформационни изменения. Предпоставка за използването на тази форма е изискването истинските документи да не бъдат известни на противника.

Устната форма на дезинформация е характерна с това, че сведенията, подлежащи на предаване, се довеждат до противника чрез разговори под формата на изказвания, слухове, радиопредавания и др. В този случай няма материален носител на информацията, а оттам и не е налице необходимостта от неговото запазване. Демонстрационната форма, или наричаната още „показна“, се прилага с цел до знанието на противника да се доведат едни или други сведения, факти и елементи чрез тяхната демонстрация.

За постигане на най-добри резултати в процеса на контраразузнавателната операция по дезинформирание следва да се прилагат различните форми в тяхното съчетание, което да позволява един източник на информация да се припокрива от друг. Така се получава по-достоверно впечатление за същността на дезинформацията и е много трудно тя да бъде разкрита и изобличена.

Съответните форми на дезинформация се прилагат със съответстващите способности за привеждането ѝ до знанието на противника. Най-разнообразни са способите при използване на устната форма. Набелязаната информация ще прозвучи достоверно, ако се предава в помещения, оборудвани със средства за подслушване, при използване на линии за връзка, контролирани от противника, или използване на шифри, разкрити от него.

При използване на документалната форма за дезинформация съществуват разнообразни способности на нейното предаване на противника. Възможно е да бъдат „забравени“ специално подготвените документи на определени места, където ще бъдат открити и предадени на съответните органи, а това ще позволи да стигнат и до специалните служби на противника. Такива места са граничните зони, летищата, превозните средства и др. Възможно е документите да се „загубят“ със същата цел или при преместване да бъдат оставени в частично унищожен вид. В практиката се прилага понякога и публикуване в средствата за масово осведомяване на фалшифицирани документи. Предоставят се различни възможности на разузнавачи или агенти на противника „случайно“ да се запознаят със съдържанието на някакъв оставен или забравен документ. Службите за сигурност могат да създават условия за вземане от противника на документи, които уж представляват доклади, из-

готвени от негови сътрудници. Подобни способности се прилагат най-често при извършването на тайникови операции.

При използване на демонстрационната форма също се прибягва до различни способности. Например може да се демонстрира пред субекта повикване на някой от неговите съучастници в службите за сигурност или в поделение на МВР, като по този начин у него се пороуди съмнение за надеждността на лицето. Чрез демонстрирането на определени предмети или тяхното появяване в средствата за масово осведомяване също може да се въведе противникът в заблуждение. Тази форма е много успешно използвана при провеждането на маскировъчни мероприятия. При тях маскировъчните действия се осъществяват открито, а се скрива само тяхното действително предназначение.⁹

Освен формите и способите на придвижване на дезинформацията следва да бъдат разгледани и средствата, чрез които това се осъществява. Най-често за тази цел се използват т.нар. „негласни средства“, към които се отнасят главно агентурата и разкритите от службите за сигурност канали за връзка на противника. След като разкрият тези възможности на противника, контраразузнавателните служби снабдяват разузнавачите или агентите му със специално подготвена дезинформация. Ако са разкрити линиите за връзка с противника или неговите технически средства, които участват в предаването на информацията, то те също се използват за довеждане до знание на дезинформацията. Основно негласно средство, използвано от службите за внедряване на дезинформация, се явяват агентите. Възможно е да се използва агентурата на противника, при положение че са прихванати каналите за връзка на противниковите разузнавания и е установен контрол над тях. Възможни са няколко варианта по отношение на тяхното използване:

- Използване на разкрити агенти на противника „на тъмно“. При тази ситуация не е целесъобразно да се предприемат открити действия спрямо разкрития агент, а да се организира система от мероприятия, която да позволява осъществяването на негласен контрол върху него и неговата дейност. По този начин, чрез агента, може да се снабдява противникът „на тъмно“ със „значими“ за него разузнавателни сведения, специално подготвени от службите за сигурност. Такъв агент, не подозирайки, че се намира в ползрени-

---

⁹ Христов, В. Цит. съч. Част първа.

ето на българското контраразузнаване, ще се държи напълно естествено, което предполага и по-голямата вероятност за разузнавателните органи да не го подозират в двойна игра и да не поставят под съмнение качеството на доставената от него информация.¹⁰

- Използването на агенти двойници и провербуване на агенти на противника. Агентите двойници са най-успешни при използването им в операции по дезинформация. Задължително условие за успеха на тяхното използване е гаранцията, че за тяхната двойна игра службите за сигурност „не подозират“. Разузнаването на противника трябва да бъде уверено в това, че агентът не е разкрит, и тогава успехът от неговото използване е сигурен. Службите за сигурност, работейки с такъв агент, външно проявяват към него пълно доверие, а с даваните задачи – указание за тяхното изпълнение, дезориентират противниковото разузнаване за кръга от интересите си и за методите си на работа. Аналогичен е случаят при използването на агенти на противника, които са разкрити от службите за сигурност и в резултат на това – провербувани от българското контраразузнаване. Създавайки впечатление за успешно изпълнение от такива агенти на поставените им задачи, службите за сигурност внедряват чрез тях дезинформационни сведения.

- Използване на специално подставени агенти. Много често при провеждането на операции по агентурно проникване в средите на противника чрез подстава е необходимо и придвижване на дезинформационни материали с цел те да заинтересуват противниковото разузнаване. Чрез тези материали подставата демонстрира своите възможности. Ако операцията е успешна и агентът бъде вербуван от противника, той започва да изпълнява неговите задачи, да завоюва доверието му и да укрепва позициите си. За улесняване на тези действия контраразузнаването подготвя дезинформационни материали, които чрез него се придвижват към противника. Формално такъв специално подставен агент се превръща в агент двойник, но всъщност действа по наши указания.¹¹

- Разкриване на средствата, използвани от противника за връзка със своите агенти. Много често в хода на контраразузнавателната операция по техническо проникване се отдава възможност за овладяване на шифрите и кодовете на противника, технически-

---

¹⁰ Асенов, Б., П. Кипров. Цит. съч.

¹¹ Трифонов, Т., В. Христов. Цит. съч.

те средства за връзка и условията за нейното осъществяване. Това е благоприятна предпоставка линията за връзка на противника да се използва за придвижване на дезинформация. При такава ситуация службите за сигурност могат да контролират, от една страна, протичащите по линията за връзка съобщения на агентите към центъра и задачите на центъра към действащата агентура, и от друга страна, да изпращат по разкритите канали за връзка дезинформационни материали от името на агентите на противника или да предават на последните лъжливи указания, които все едно идват от техните ръководители. Най-ефективното решение на въпроса с прихващане на канала за връзка на противника е чрез вербуване на агента, който осъществява тази връзка с разузнавателния център. За внедряване на дезинформация могат да бъдат използвани тайниците на противника, а също така и притежателите на пощенски кутии.

Литература

1. **Асенов**, Б. Теория на разузнаването и контраразузнаването. София, 2012.
2. **Асенов**, Б., П. Кипров. Контраразузнаването. София, 2005.
3. **Лазаров**, В. Разузнаване с хора (HUMINT). София, 2009.
4. **Николов**, П. Разузнавателни способности на контраразузнаването. София, 2017.
5. **Полмар**, Н., Т. Алън. Енциклопедия на шпионажа. 2001.
6. **Тарас**, А. Наръчник по разузнаване и сигурност. 2009.
7. **Трифонов**, Т., В. Христов. Теория и технология на контраразузнаването. Варна, 2012.
8. **Христов**, В., И. Савов. Управление и функциониране на службите за сигурност. 2017.
9. **Христов**, В. Противодействие на чуждо разузнаване. Част първа. Варна, 2012.
10. **Христов**, В. Противодействие на чуждо разузнаване. Част втора. Варна, 2012.